

PUBLIC
KNOWLEDGE
PROJECT

OPEN
JOURNAL
SYSTEMS

Buddho Journal

<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/Buddho>

ISSN: 3057-1200 (ONLINE)

An Analytical Study of Appropriateness in the Present Era and Buddhist Teachings that Appear in the Teaching Literature on “King Ruang's Maxims”

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเหมาะสมในยุคปัจจุบันและหลักพุทธธรรม ที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนเรื่อง “สุภาษิตพระร่วง”

Author & Corresponding Author*

1. Phramaha Werawit Rajcote*

พระมหาวีรวิชญ์ ราชโคตร

Affiliation:

1. ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

Email: werawit.raj@student.mbu.ac.th

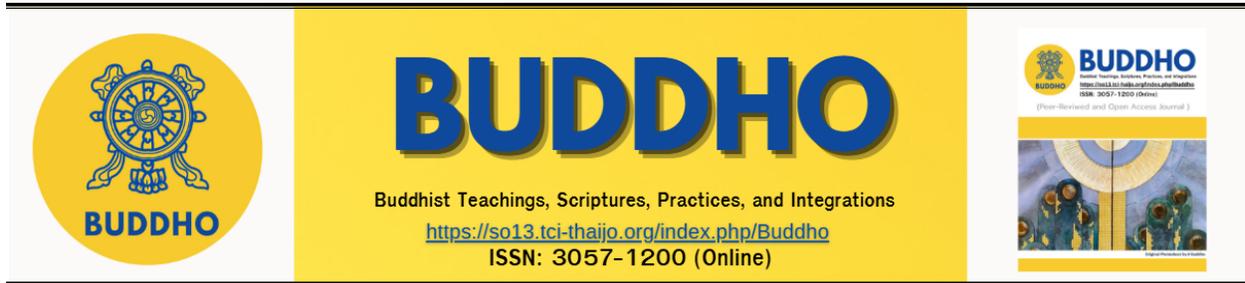
Article history:

Received: 13/10/2024, Revised: 04/12/2024,

Accepted: 11/12/2024, Available online: 01/01/2025

How to Cite:

Rajcote, W. (2025). An Analytical Study of appropriateness in the present era and Buddhist teachings that appear in the teaching literature on “King Ruang's Maxims”. *Buddho Journal*, 4(1), 1-15.

Academic Review Articles

An Analytical Study of Appropriateness in the Present Era and Buddhist Teachings that Appear in the Teaching Literature on “King Ruang's Maxims”

Phramaha Werawit Rajcote*

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเหมาะสมในยุคปัจจุบันและหลักพุทธธรรม
ที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนเรื่อง “สุภาสิตพระร่วง”

พระมหาวีรวิชญ์ ราชโคตร*

Abstract

King Ruang's Maxims is a teaching that has existed since the past. It is still debated in what period it occurred. and who is the author Here, it is separated into 4 issues: 1) It is written by King Ramkhamhaeng the Great 2) Somdet Phra Maha Thammaraaja Lithai 3) Somdet Phra Maha Samanachao Krom Phra Paramanuchitchinoras 4) Is an original Thai proverb that was later compiled. This is because the author has a relationship with trustworthiness and is currently very controversial. In addition, the current social context, values, and regimes are different from those in the past. Some teachings may have an impact and are not accepted today. Therefore, one thing that should be included to increase the credibility and acceptability of the content of the teachings is the Buddhist teachings that are consistent with the content of the teachings and appear in King Ruang's Maxims. In this article, therefore, the Mongkol Sutta and the Sikkhalovada Sutta have been quoted. as a basis and study and analyze the appropriateness of the content for the present era.

Keywords: King Ruang's Maxims, Buddhist Teachings, Present Era

บทคัดย่อ

สุภาสิตพระร่วง เป็นคำสอนที่มีมาตั้งแต่อดีต ที่ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ว่าเกิดขึ้นในสมัยใด และใครเป็นผู้แต่ง ในที่นี้แยกไว้ 4 ประเด็น คือ 1) เป็นพระราชนิพนธ์ในพ่อขุนรามคำแหงมหาราช 2) สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไทย 3) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส 4) เป็นสุภาสิตไทยเดิมที่มีการรวบรวมขึ้นภายหลัง เนื่องจากผู้แต่งนั้นมีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือและยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก อีกทั้งบริบททางสังคม ค่านิยม และระบอบการปกครองในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากอดีต คำสอนบางประการจึงอาจส่งผลกระทบและไม่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันได้ ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่น่าพิจารณามาประกอบเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและเพิ่มความน่ายอมรับในเนื้อหาคำสอนก็คือหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาคำสอนและปรากฏอยู่ในสุภาสิตพระร่วง ในบทความฉบับนี้จึงได้ยก มงคลสูตร และ สังคาลสูตร มาไว้เป็นหลักแล้วทำการศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของเนื้อหาให้เข้ากับยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: สุภาสิตพระร่วง, พุทธธรรม, ยุคปัจจุบัน

บทนำ

สุภาสิตพระร่วง เชื่อกันว่าเป็นข้อคิดคำสอนที่พระร่วงทรงใช้อบรมสั่งสอนบรรดาพลเมืองของพระองค์ ให้ประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกต้อง เป็นมรดกทางด้านภาษาและวรรณกรรมที่สืบทอดกันแต่โบราณ สันนิษฐานว่าเดิมน่าจะเป็นวรรณกรรมแบบ มุขปาฐะ ภาสิต และคำสอน ขยายมาเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น โคลงประดิษฐ์พระร่วง พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ร่ายสุภาสิตพระร่วงฉบับจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ร่ายสุภาสิตพระร่วง ฉบับวัดเกาะ และสุภาสิตพระร่วงคำโคลง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น โดยมีสำนวนเนื้อหาคำสอนตรงกันเป็นส่วนใหญ่ หากแต่มีการใช้ถ้อยคำภาษาที่ตรงกันหรือผิดจากกันอยู่บ้าง อันเนื่องมาจากการเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรในต่างยุคสมัยและต่างถิ่นกัน ภาสิตคำสอนดังกล่าวนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า “สุภาสิตพระร่วง”

จึงกล่าวได้ว่าสุภาสิตพระร่วงนี้ เป็นหลักการในการประพฤติปฏิบัติตัว ซึ่งในการปฏิบัติตัวในแต่ละยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เรื่อย ๆ การศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของสุภาสิตพระร่วงว่ามีความสมเหตุสมผลกับการประพฤติตัวให้เหมาะสมในยุคปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้พิจารณาว่ายุคสมัยนั้นได้เปลี่ยนไปเพียงใด และสุภาสิตพระร่วงนั้นจะยังสามารถนำมาใช้เป็นข้อประพฤติและข้อที่ควรศึกษาต่อไปหรือไม่ หรือส่วนใดบ้างที่จะยังคงใช้ได้เหมาะสม โดยมีสิ่งที่พอจะยืนยันหลักคำสอนในสุภาสิตพระร่วงได้ก็คือหลักพุทธธรรม เนื่องจากสุภาสิตพระร่วงเป็นหลักในการปฏิบัติตน ซึ่งในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามากมายนั้น ก็ได้สอนในเรื่องของหลักการปฏิบัติตน เช่น มงคลสูตร และ สังคาลสูตร เป็นต้น

ในสังคมไทยนั้นการนับถือศาสนานับว่ามีเสรีภาพ トラบเท่าที่การปฏิบัติตามเสรีภาพในการนับถือศาสนานั้นไม่เป็น อันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ ศูนย์ข้อมูลกลางทางด้านศาสนา (Religion Information Centre) สังกัดกรมการศาสนา และ กรมการปกครอง ได้สำรวจแล้วว่า จากประชากรทั้งหมดในประเทศไทยมีจำนวน 69.6 ล้านคนในพุทธศักราช 2565 ร้อยละ 92.5 ของประชากรนับถือพระพุทธศาสนา ร้อยละ 5.4 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 1.2 นับถือศาสนาคริสต์ ประชากรที่เหลือเป็นกลุ่มที่นับถือภูตผี ลัทธินงี่นง้อ ศาสนาฮินดู ศาสนายูดาห์ ศาสนาซิกข์ และลัทธิเต๋า จากข้อมูลดังกล่าวก็แสดงให้เห็นว่า ประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนามีจำนวนมากที่สุดในสังคมไทย ดังนั้นการที่มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกกันว่า “พุทธธรรม” เข้ามาเป็นเครื่องประกอบและเครื่องยืนยันความสอดคล้องในสุภาชิตพระร่วง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะจะนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือในคำสอนดังกล่าว และอาจเป็นข้อสังเกตได้ว่าสุภาชิตพระร่วงอาจได้รับอิทธิพลมาจากหลักพุทธธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล สืบทอดผ่านบรรดาเหล่ากษัตริย์ที่เป็นผู้ปกครองแผ่นดิน

สุภาชิตพระร่วง

สุภาชิตพระร่วงเป็นวรรณคดีเล่มแรกที่แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยโบราณ จบแบบร้อยสุภาพ นั่นคือจบด้วยโคลงสองสุภาพ และมีโคลงกระทู้ลงท้ายตอนจบอีก 1 บท บางท่านเรียกว่า ร่ายลิลิต เพราะมีร่ายแล้วมีโคลงตอนจบ 1 บท เป็นภาษาไทยแท้ ใช้ถ้อยคำอย่างพิน ๑ ยังไม่มีภาษาิตต่างประเทศเข้ามาปะปน แสดงว่าเป็นภาษาไทยเก่าแก่ที่ติดปากคนไทย สุภาชิตพระร่วงนั้น ยังไม่มีข้อสรุปแน่นอนว่า แต่งขึ้นในสมัยใด แต่จากการศึกษาของผู้รู้ทางวรรณคดี เชื่อกันว่าเป็นผลงานที่แต่งขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่มีการแต่งเพิ่มเติมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงปรากฏว่ามีภาษาใหม่ ๆ เข้าไปปะปนอยู่ด้วย ท่านผู้รู้ต่าง ๆ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ พระวรเวทย์พิสิฐ พระสารสาส์นพลชั้น และนายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ ท่านเหล่านี้เชื่อว่าแต่งในสมัยสุโขทัย โดยอาจแต่งในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท (สุวลักษณ์ รัตตะ, 2545) แต่ก็ยังไม่สามารถตัดสินและยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน โดยในที่นี้ได้แบ่งความน่าจะเป็นของผู้แต่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ

1) สุภาชิตพระร่วงเป็นพระราชนิพนธ์ในพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

สุภาชิตพระร่วง มีเนื้อหาในตอนต้นระบุว่า “พระร่วง” เป็นผู้พระราชนิพนธ์ ดังข้อความที่ว่า

“ปางสมเด็จพระร่วงเจ้าแผ่นดินภพสุโขทัย มลักเห็นในอนาคตจึงผายพจนประภาศ

เปนอนุศาสนกถาสอนคนนารชน ท้าวรัตลพิงเพียรเรียนอ่ารุงผดุงอาตม์”

(ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน, 2554)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2522) ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่องตำนานเสือป่า ร.ศ.130 ว่า “...ขุนรามคำแหงทำนุบำรุงประชาราษฎร์ให้มีความสุขสำราญถ้วนหน้า เอาใจใส่สอนราษฎร และเมื่อจุล

ศักราช 645 ขุนรามคำแหงได้คิดตัวหนังสือไทยขึ้นเป็นปฐม..” และในพระราชนิพนธ์สุภาสิตพระร่วงคำโคลง ทรงระบุว่าสุภาสิตเรื่องนี้แต่งขึ้นในสมัยสุโขทัย ดังนี้

“พ่อขุนนามร่วงเจ้าจอมไอ สวรรรย์แฮ
พระหวังประโยชน์ในราวดี สยามแล

ครอบครัวสุโขทัยคร้าว
ประดิษฐ์ภาสิตนำนวนอบน้อมมโนมาลย์”
(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2542)

จากข้อความดังกล่าวจึงเข้าใจได้ว่า พระร่วงองค์นี้ คือ พ่อขุนรามคำแหง เป็นผู้รวบรวมสุภาสิตพระร่วง และนอกจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ยังมีอีกหลายท่านที่คิดเช่นเดียวกัน เช่น พระวรวงศ์วิสิฐที่พิจารณาจากบุคลิกของพ่อขุนรามคำแหงที่ปรากฏในจารึกพ่อขุนรามหลักที่ 1 เป็นต้น

2) สุภาสิตพระร่วงเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไทย

ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ (2503) เสนอว่า สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไทย ทรงพระราชนิพนธ์สุภาสิตพระร่วงเนื่องจากสุโขทัยในขณะนั้นสงบสุข ไม่มีข้าศึกศัตรู และทรงรอบรู้พระไตรปิฎก มีความชำนาญในวิชาโหราศาสตร์ ตลอดจนคำนวณวันตั้งพระพุทธศาสนา และวันสิ้นสุดศาสนาได้ (ธนโชติ เกียรติฉัตร, 2564)

3) สุภาสิตพระร่วงเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ในที่นี้ นิยะดา เหล่าสุนทร, 2528 อ้างใน ธนโชติ เกียรติฉัตร, 2564) ได้แสดงเหตุผลไว้ว่า พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส มักมีโคลงกระทู้ท้ายเรื่อง เช่น

คำ ขานสารสวัสดิสร้อยเสาวพจน์
ฉันท พากย์หลากเลบบทแบบไว้
สรรพ สิทธิอดีตรจเรขร่า เรื่องเฮย
สิทธิ เวทเดชแสดงได้เสดตะเปลื้องปลิดสมร
(สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2548)

ซึ่งโคลงกระทู้ท้ายเรื่องนี้เป็นเสมือนเอกลักษณ์ในงานนิพนธ์ของพระองค์ ดังนั้น สุภาสิตพระร่วงก็ควรจะเป็นพระนิพนธ์ของพระองค์ เนื่องจากมีโคลงกระทู้ท้ายบท คือ

บัณ เจ็ดจำแนกแจ้งพิสดาร ความเฮย
ชิต ยุคลบรรหารเหตุไว้
พระ ปิ่นนคราสถานอุดรสุข ไทยนา
ร่วง ราชทินนามนี้ได้กล่าวถ้อยคำสอนฯ

(ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน, 2554)

4) สุภาสิตพระร่วงเป็นสุภาสิตไทยเดิมที่มีการรวบรวมขึ้นภายหลัง

สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีพระวินิจฉัยไว้ในสาส์นสมเด็จพระเจ้าสุภาสิตพระร่วงฉบับที่แพร่หลายในปัจจุบันน่าจะชำระขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ และสุภาสิตพระร่วงน่าจะมีที่มาจากสุภาสิตเก่าของไทยที่แพร่หลายมาก่อน ดังนี้

แต่พิจารณาถ้อยคำสำนวนที่แต่ง ดูเห็นหนังสือแต่งใหม่แทบจะว่าแต่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ทั้งนั้นก็ว่าได้ แต่พบข้อสำคัญอย่าง 1 ที่บรรดาหนังสือชื่อว่าสุภาสิตพระร่วง ไม่เลือกว่าสำนวนใด เก็บคำสุภาสิตเก่าที่คนชอบพูดกันตื่นในพื้นเมืองเช่นว่า ป่าพึ่งเสื่อ เรือพึ่งพาย นายพึ่งบ่าว เจ้าพึ่งข้า มือด้วนได้แหวน หัวล้านได้หวี ตาบอดได้แว่น หุงข้าวประชดหมา ปังปลาประชดแมว เหล่านี้เป็นต้น รวมเอามาเรียบเรียงเป็นตัวเรื่องเหมือนกันทั้งนั้น ต่างกันแต่ลำดับคำสุภาสิตกับมักแก้คำเดิมเป็นคำอื่นที่ความคล้ายคลึงกันเพื่อให้ได้สัมผัสกลอน ทำคำเดิมให้หายไปเนื่อง ๆ (สมเด็จพระเจ้า ฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และ สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2563) ถึงทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวจะมีเหตุผลในการอ้างอิง แต่ก็ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน เพราะในส่วนของผู้แต่งนี้ก็ถือว่ามี ความสำคัญต่อความน่าเชื่อถืออยู่น้อย เนื้อหาในสุภาสิตพระร่วงนั้นเริ่มต้นจากกล่าวถึงพระร่วงเจ้ากรุงสุโขทัย ทรงมุ่งประโยชน์ในกาลภายหน้า จึงได้ทรงบัญญัติสุภาสิตไว้สอนประชาชน โดยมีสาระคำสอนที่กว้างขวาง เป็นสุภาสิต 158 บท ครอบคลุมหลักควรปฏิบัติในด้านต่าง ๆ เช่น การผูกไมตรี การคบคน การวางตัว การหาวิชา ความรู้ การรู้จักรักษาตัวรอด ฯลฯ ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการสั่งสอนประชาชน มุ่งเน้นสร้าง วัฒนธรรม แนวทางปฏิบัติ และอุดมการณ์ของคนไทยในยุคนั้น

สุภาสิตพระร่วงทรงคุณค่ามากและเป็นคำสอนที่ดงามพึงปฏิบัติตาม เป็นภาสิตประจำชาติ เป็นที่สิ่งแสดงถึง อุดมคติและค่านิยมของคนไทย กวีรุ่นหลัง ๆ ก็ได้นำไปกล่าวอ้างในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ อีกทั้งเป็นคำสั่งสอนที่สอน อย่างตรงไปตรงมา ใช้คำสอนทั้งในเชิงห้ามและเชิงแนะโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นเชิงห้ามด้วยถ้อยคำที่กะทัดรัด อีกประการที่สำคัญ สุภาสิตพระร่วงนั้นมีความคล้ายคลึงคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างมาก คือ เกี่ยวกับเรื่อง ของกรรมดี กรรมชั่ว ความเมตตากรุณา ความเพียร ความไม่ประมาท ความไม่โกรธ วจีสุจริต และปัญญา เป็นต้น สังเกตได้จากพุทธศาสนสุภาสิตที่มีเนื้อความไปในทางเดียวกัน เช่น อภิตถเรถ กลยาณ ปาปา จิตตํ นิวารเย ทนธํ หิ กรโต ปุณฺณํ ปาปสมิ รมติ มโน แผลลความว่า บุคคลพึงรีบชวนชวยในความดี พึงห้ามจิตเสียจากความชั่ว เพราะว่า เมื่อบุคคลทำความดีชั่วอยู่ ใจจะยินดีในความชั่ว ที่มาในอรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ปาปวรรค ที่ 9 คล้องกับคำสอนในสุภาสิตพระร่วงที่ว่า เอาแต่ชอบเสียผิด สร้างกุศลอย่ารู้โรย อย่าทำการที่ผิด และ คิดชวนชวยที่ชอบ เป็นต้น และนอกจากสุภาสิตพระร่วงจะสอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาสิตแล้ว ก็ยังตรงกับหลัก คำสอนในพระสูตรต่าง ๆ ถึงอย่างนั้นบางคำสอนในสุภาสิตพระร่วง เนื่องด้วยบริบทสังคมในยุคสมัยนั้น เปรียบเทียบกับปัจจุบันก็มีความแตกต่างกัน บางคำสอนจึงมีลักษณะที่ขัดแย้งกับเรื่องของสิทธิเพราะในปัจจุบันมี ระบบการปกครองที่เปลี่ยนไปซึ่งจะยกมาแสดงเป็นลำดับต่อไป

ความเหมาะสมของสุภาสิตพระร่วงในยุคปัจจุบัน

ในยุคปัจจุบันนี้สังคมโลกนั้น ให้ความสำคัญต่อหลักประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหลักสิทธิมนุษยชนนั้น ไม่ใช่เพียงแค่สังคมไทย แต่เป็นสังคมโลกที่ให้ความสำคัญ จนกระทั่งเกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ปฏิญญานี้ คือ เอกสารที่ทั่วโลกตกลงใช้ร่วมกันเป็นแนวทางไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียม โดยการปกป้องสิทธิมนุษยชนของทุกคนในทุกแห่งหน นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่นานาประเทศเห็นพ้องกันว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้องเพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างเสรี เท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี ปฏิญญาได้ถูกรับรองโดยสหประชาชาติที่เพิ่งก่อตั้งได้ไม่นานหลังจากชาวโลกต้องเผชิญกับ การกระทำอย่างโหดร้ายป่าเถื่อน ที่สร้างความเกรี้ยวกราดต่อจิตสำนึกของมวลมนุษยชาติ” ที่ได้เกิดขึ้นในสงครามโลกครั้งที่สอง การรับรองปฏิญญาในครั้งนี้ได้กลายเป็นรากฐานไปสู่อิสรภาพ ความยุติธรรม และความสงบสุข ปฏิญญานี้เป็นเสมือนเสาหลักบอกทาง เพราะเป็นครั้งแรกของโลกที่มนุษยชาติได้ตกลงร่วมกันว่าทุกคนล้วนมีเสรีและความเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ สีผิว ศาสนา หรืออัตลักษณ์ สิทธิและเสรีภาพ 30 ข้อที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ มีทั้งสิทธิที่จะไม่ถูกรังแก เสรีภาพการแสดงออก การเข้าถึงการศึกษา สิทธิในการขอลี้ภัย อีกทั้งยังรวมไปถึงสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง เช่น สิทธิในการมีชีวิตอิสระเสรี และความเป็นส่วนตัว และยังมีสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น สิทธิประกันสังคม สุขภาพ และการมีที่อยู่อาศัย จากข้อความที่กล่าวมาทั้งหมดนี้นับเป็นข้อยืนยันว่า ในยุคปัจจุบันนี้ทุกคนได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนอย่างยิ่ง ซึ่งหลักนี้ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับคำสอนบางประการในสุภาสิตพระร่วง

ในสุภาสิตพระร่วงนั้นมีหลักคำสอนที่เป็นประโยชน์มากมาย ในที่นี้จะกล่าวถึงสุภาสิตพระร่วงที่จารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยกล่าวในเนื้อหาคำสอนในสุภาสิตพระร่วงโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน แล้วจึงจะกล่าวถึงคำสอนที่ส่งผลกระทบต่อหลักสิทธิมนุษยชน ที่เกิดจากบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป เนื้อหาคำสอนในสุภาสิตพระร่วงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สอนเรื่องการปฏิบัติตนต่อบุคคลต่าง ๆ และการปฏิบัติตนทั่วไปในการดำรงชีวิตในสังคม

1) การปฏิบัติตนต่อบุคคลต่าง ๆ

การปฏิบัติตนต่อพระมหากษัตริย์ เช่น ฝ่าเท้าไถอย่าทรนง รักดีจงอย่าเกียจ เจ้าเคียดอย่าเคียดตอบ

การปฏิบัติตนต่อครูอาจารย์ เช่น ครูบาสอนอย่าโกรธ ยอครูยอดหน้า อย่าเลียนครูเตือนดำ

การปฏิบัติตนต่อผู้อาวุโส เช่น นอบตนต่อผู้เฒ่า ทดแทนคุณท่านเมื่อยาก ท่านสอนอย่าสอนตอบ

การปฏิบัติตนต่อญาติและมิตร เช่น อย่าเบียดเสียดแก้มิตร ที่ผิดช่วยเตือนตอบ เมตตาตอบต่อมิตร

การปฏิบัติตนต่อผู้เป็นที่รัก เช่น ที่รักอย่าดูถูก ปลูกไมตรีอย่ารู้ร้าง

การปฏิบัติตนต่อลูกน้อง เช่น ยอข้าเมื่อแล้วกิจ คนจนอย่าดูถูก ปลูกไมตรีทั่วชน

2) การปฏิบัติตนทั่วไปในการดำรงชีวิตในสังคม

รู้จักรักษาตนให้พ้นภัย เช่น ที่มีภัยพึงหลีกเลี่ยง ปลึกตนไปโดยด่วน เข้าออกอย่าวางใจ ระวังระไวหน้าหลัง

รอบคอบไม่ประมาทในสิ่งต่าง ๆ เช่น อย่าประมาทท่านผู้ดี อย่ามัวเมาเนื่องนิจ คิดตรองตรึกทุกเมื่อ
 ให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ เช่น เมื่อน้อยให้เรียนวิชา เป็นคนเรียนความรู้ อย่าปองเรียนอาถรรพ์
 รู้จักประมาณตนไม่โลภ เช่น อย่าใฝ่เอาทรัพย์ท่าน ได้ส่วนอย่ามักมาก อย่ารักเหากว่าผม
 ให้รู้จักรักษาความลับ เช่น ความแค้นให้ประหยัด ผิบบังจงลับ ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า
 ให้ยึดมั่นความดี เช่น สร้างกุศลอย่ารู้โรย ประพฤติตามบุญพระบอบ อย่าประกอบกิจเป็นพาล
 ไม่ริษยาและอาฆาต เช่น อย่ากอบจิตริษยา อย่าโกรธกริ้วเนื่องนิจ เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นเป็นเนื้อหาคำสอนในสุภาสิตพระร่วงโดยสังเขป ซึ่งนับว่าเป็นคำสอนที่สร้าง
 คุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อบุคคลและสังคม ซึ่งบริบทสังคมการปกครองของไทยในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นระบบ
 การปกครองแบบบิดากับบุตร (พ่อปกครองลูก) สำหรับการปกครองแบบบิดากับบุตรนี้ในปาฐกถาของสมเด็จพระ
 พระยาดำรงราชานุภาพ เรื่องลักษณะการปกครองประเทศสยาม แต่โบราณได้อธิบายไว้ว่า วิธีการปกครองในสมัย
 สุโขทัยนั้น นับถือพระเจ้าแผ่นดินอย่างบิดาของประชาชนทั้งปวง วิธีการปกครองเอาลักษณะการปกครองสกุลมา
 เป็นคติ บิดาปกครองครัวเรือนหลายครัวเรือนรวมกันเป็นบ้านอยู่ในปกครองของพ่อบ้าน ผู้อยู่ในปกครอง เรียกว่า
 ลูกบ้าน หลายบ้านรวมกันเป็นเมือง ถ้าเป็นเมืองขึ้นอยู่ในความปกครองของพ่อเมือง ถ้าเป็นประเทศราชเจ้าเมืองเป็น
 ขุนหลายเมืองรวมกันเป็นประเทศที่อยู่ในความปกครองของพ่อขุน ข้าราชการในตำแหน่งต่าง ๆ เรียกว่าลูกขุน
 วิธีการปกครองของไทยเป็นอย่างบิดาปกครองบุตรยังใช้หลักในการปกครองประเทศไทยมา จนเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครอง คำว่า ปกครองแบบพ่อปกครองลูกนี้มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อจิตใจของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง พระเจ้า
 แผ่นดินสมัยสุโขทัยตอนต้น ประชาชนมักใช้คำแทนตัวท่านว่าพ่อขุน จนเมื่ออิทธิพลของขอมเข้ามาแทรกแซงก็ได้
 เปลี่ยนไปใช้คำว่าพระยาเสียทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับกษัตริย์ ซึ่งเดิมเปรียบเสมือนพ่อกับลูกได้กลาย
 สภาพเป็นข้ากับเจ้าป่ากับนายไป

ซึ่งหากพิจารณาจากระบบปกครองดังกล่าวก็ทำให้ฉุกละหุกคิดขึ้นได้อีกว่า สุภาสิตพระร่วง ได้แต่งขึ้นในยุคสมัยนี้
 จริงหรือไม่ เพราะในยุคนั้นเป็นการปกครองแบบบิดาปกครองบุตร แต่ทำไมในสุภาสิตพระร่วงนั้น มีคำสอนที่เป็น
 ลักษณะของนายกับบ่าวหรือเจ้ากับทาสโดยเน้นให้รักบิดามากกว่าเน้นให้รักบิดาอันเป็นเอกลักษณ์ของการปกครองใน
 ยุคนั้น รวมไปถึงการคบค้าสมาคมกับทาส ซึ่งคำสอนเหล่านี้หากพิจารณาดูแล้ว ควรเป็นคำสอนที่อยู่ในยุคสมัยของ
 ระบบการปกครองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เริ่มต้นในสมัยอยุธยาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ที่
 กษัตริย์ทรงเริ่มเป็นเอกราช (Autocrat) และไม่ได้อ้างความสัมพันธ์กับราษฎรอย่างพ่อปกครองลูกตามแบบสมัย
 สุโขทัย โดยคำสอนที่กล่าวถึงมีดังต่อไปนี้

- 1) อาสาเจ้าจนตนตาย อาสาขายจงพอแรง
- 2) ตนเป็นไทยอย่าคบทาส

หากคำสอนนี้เกิดในบริบทสังคมการปกครองสมัยอยุธยาคงไม่แปลกนัก แต่ในระบอบการปกครองแบบบิดา
 ปกครองบุตรนั้นก็ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นได้ นอกจากนั้นแล้วคำสอนดังกล่าวมีลักษณะขัดแย้งกับหลักความเป็นมนุษย์

และไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งจากระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและหลักปรัชญาญาณสาสว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพราะในสังคมยุคปัจจุบันมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีชีวิตใครเหนือกว่าชีวิตของใคร คำสอนที่ว่า “อาสาเจ้าจนตนตาย อาสานายจงพอแรง” จึงมีความไม่เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน อาจไม่เป็นที่ยอมรับจนความน่าเชื่อถือของสุภาชิตพระร่วงค่อย ๆ กลายเป็นของล้าหลังได้ และคำสอนที่ว่า “ตนเป็นไทยอย่าคบทาส” มีลักษณะในการเหยียดอยู่บ้าง ในที่นี้ตนเป็นไทยอย่าคบทาสนั้นหมายเอาว่า หากตนได้รับอิสระจากความเป็นทาสแล้ว อย่าหวนกลับมาคบทาสอีก ซึ่งวัตถุประสงค์ในยุคนั้นอาจเป็นลักษณะของการอย่าเอาตนกลับมาอยู่ในจุดเดิม (ความเป็นทาส) เพราะอาจทำให้ตนเดือดร้อนได้ หากมองในมุมมองคนในสังคมยุคปัจจุบัน นั้นอาจหมายถึงการทิ้งมิตรผู้เคยร่วมสุขร่วมทุกข์กันมา ซึ่งนอกจากในเรื่องของความภักดีและการคบทาสก็จะมีคำสอนที่อาจมีความย้อนแย้งเกิดขึ้นได้ในยุคปัจจุบัน คำสอนเหล่านั้น คือ คนรักอย่างวางใจ และ ลูกเมียอย่างวางใจ ซึ่งในความหมายอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด ขึ้นอยู่กับการตีความของบุคคล เช่น กรณีแรกหากตีความ คนรักอย่างวางใจ ว่าเป็นการไม่ปล่อยอิสระทางใจคอยห่วงใยอยู่เสมอ การตีความเช่นนี้ก็อาจเป็นไปได้ในทางที่เหมาะสม หากตีความเป็น “การไม่เชื่อใจ” อาจนำไปสู่ความละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ก็เป็นได้ การมองหลักคำสอนในอดีตด้วยทัศนคติของบุคคลในยุคปัจจุบันอาจไม่สามารถตัดสินคำสอนเหล่านั้นได้ว่าถูกหรือผิด เพราะบริบททางสังคมและการปกครองมีความแตกต่างกันอย่างมาก แต่การพิจารณาดังกล่าวก็อาจนำมาซึ่งข้อเสนอแนะและการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าข้อเสนอแนะดังกล่าว คือ เมื่อมีสุภาชิตพระร่วงที่เป็นคำสอนอยู่แล้ว สิ่งที่ควรพัฒนาต่อไปคือการอธิบายและตีความให้กระจ่างยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถนำไปใช้จริงได้ในยุคสังคมปัจจุบัน และการเริ่มต้นพัฒนานั้นก็ควรเริ่มจากตนเอง ครอบครัว และสังคมใกล้ตัว ในที่นี้ก็คือสังคมไทย การที่จะกระทำการดังกล่าวได้นั้น ต้องมีสิ่งรองรับเนื้อหาคำสอนของสุภาชิตพระร่วง ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทนำว่า ในพุทธศักราช 2565 ประชากรทั้งหมดในประเทศไทยมีจำนวน 69.6 ล้านคน ร้อยละ 92.5 ของประชากรนั้น นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้นสิ่งที่รองรับให้สุภาชิตพระร่วงนั้นให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ก็ไม่ใช่สิ่งอื่นใด แต่เป็น “หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา” หรือ “หลักพุทธธรรม”

หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุภาชิตพระร่วง

คำว่า พุทธธรรม มีหลายความหมาย ในบทความนี้หมายเอาความหมายที่มาจากหนังสือ “พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ) ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ธมฺมปญฺโญ) เมื่อคราวท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นพระธรรมปิฎก ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2525 และได้ตีพิมพ์หลายต่อหลายครั้งมาจวบจนปัจจุบัน โดยในที่นี้ได้สรุปใจความคำว่า “พุทธธรรม” ไว้ดังต่อไปนี้

พุทธธรรม หมายถึง กฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต ธรรมคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และนำไปสอนให้ผู้อื่นฟังและรู้ตาม คำสอนพระพุทธเจ้าอันมีแหล่งที่มาจากคัมภีร์พุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก และ คือคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ สัจธรรม และ จริยธรรม เป็นต้น (พระธรรมปิฎก, 2542 อ้างใน สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา,

2544) โดยในที่นี้จะยกเอาพุทธธรรมที่อยู่ในพระสุตตันตปิฎกมา 2 พระสูตร เพื่อแสดงให้เห็นและใช้เป็นเครื่องอ้างอิง สร้างความน่าเชื่อถือ ผ่านความสอดคล้องระหว่างคำสอนในสุภาสิตพระร่วงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระสูตรทั้ง 2 ที่จะได้นำมาแสดงนั้น ได้แก่ มงคลสูตร และ สิงคาลกสูตร โดยแสดงถึงความสอดคล้องระหว่างคำสอนในสุภาสิตพระร่วงกับหลักข้อประพจน์ในพระสูตรทั้ง 2 เป็นลำดับไป

มงคลสูตร

มงคลสูตร (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/6/3-4) กับสุภาสิตพระร่วงล้วนเป็นคำสอนที่มีหลักการเพื่อเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี ประสบความสำเร็จในชีวิต ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข คำสอนจึงสอดคล้องครอบคลุมในวิถีการดำเนินชีวิตและสถานภาพของแต่ละบุคคล เมื่อนำมาจัดหมวดหมู่แล้วจะพบความสัมพันธ์กัน (สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล, 2560) ในบทความนี้ได้้นำคำสอนในสุภาสิตพระร่วงมาวิเคราะห์ความสอดคล้องกับหลักมงคลสูตรไว้พอเป็นสังเขป ดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความสอดคล้องสุภาสิตพระร่วงกับหลักมงคลสูตร

คำสอนในสุภาสิตพระร่วง		หลักธรรมในมงคลสูตร
1) พบศัตรูปากปราศรัย 2) คนขำอย่าร่วมลัก	3) คนพาลอย่าพาลผิด อย่าผูกมิตรไมตรี	การไม่คบคนพาล
1) พรรคพวกพึงทำนุก ปลูกเอาแรงทั่วตน ยลเยี่ยงไถ่นกกระทา พาลูกหลานมากิน	2) เมตตาต่อต่อมิตร 3) ยอมิตรเมื่อลับหลัง 4) ที่ไปจงมีเพื่อน	การคบบัณฑิต
1) ปลูกไมตรีทั่วชน 2) อย่าปองภัยต่อท้าว	3) ทานให้อาหมายโทษ 4) จงหยิ่งผู้มีศักดิ์	การบูชาคนที่ควรบูชา
1) ที่ทับจงมีไฟ 2) ที่ขวากหนามอย่าเสียเกือก 3) ทำรั้วเรียกไว้กันตน	4) ที่มีภัยพึงหลีกเลี่ยง ปลีกตนไปโดยด่วน 5) ทางแถวเถื่อนโคลคลา	การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
1) ชอบชิดมักจาง 2) อย่ายลเยี่ยงถั่วแตกมิตติ วงยลเยี่ยงสัมฤทธิ์แตกมิเสีย 3) อย่าไฝสูงพ้นศักดิ์	6) อย่าผูกมิตรคนจร 7) ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า 8) หน้าศึกอย่านอกใจ	การตั้งตนไว้ชอบ

คำสอนในสุภาสิตพระร่วง		หลักธรรมในมงคลสูตร
4) ความแหนให้ประหยัด 5) อย่ามักง่ายมิดี	9) ของแพงอย่ามักกิน 10) ไปเรือนท่านอย่านั่งนาน	
1) ระวังระบิลอย่าฟังคำ 2) อย่าใช้คนบังบด 3) คึดครองตริกทุกเมื่อ 4) อย่ายิลคำคนโลก	5) อย่าฟังคำคนพรอด 6) เข็นเรือทอดทางถนน 7) รู้ที่ขลาดที่หาญ 8) คัดข้างหน้าอย่าเบา	ความเป็นพหูสูต
1) เข้าเถื่อนอย่าลืมพริ้ว 2) เลี้ยงคนจักกินแรง 3) น้ำเชียวอย่าขวางเรือ 4) ท่านสอนอย่าสอนตอบ	5) เมื่อน้อยให้เรียนวิชา 6) เดินทางอย่าเดินเปลี่ยว 7) อย่าชังครูชังมิตร 8) อย่าเสียครูเตือนดำ	ความเป็นผู้มีศีลปะ
1) ที่รักอย่าดูถูก 2) ที่ผิดช่วยเตือนตอบ 3) ที่ชอบช่วยยกยอ 4) อย่าชุดคนด้วยปาก	5) อย่านิทาผู้อื่น 6) อย่ามีปากว่าคน 7) เจรจาตามคืด 8) อย่าริกล่าวคำคด	วาจาสุภาสิต

สุภาสิตพระร่วงกับมงคลสูตรมีความสอดคล้องกันในหลักการที่เหมือนกัน คือ มุ่งสอนเพื่อให้เป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมนองคลองธรรม ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี แต่เมื่อวิเคราะห์มากยิ่งขึ้นก็ทำให้เห็นความแตกต่างกันในบางกรณี เช่น เป้าหมายของหลักการทั้ง 2 กล่าวคือ สุภาสิตพระร่วงนั้นมุ่งเฉพาะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนี้อย่างสงบสุขเท่านั้นเอง คำสอนส่วนมากของสุภาสิตพระร่วงจึงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และมารยาททางสังคม ส่วนมงคลสูตรนั้น เป็นไปเพื่อชีวิตอันเป็นอุดมสุข คือ พระนิพพาน จึงเป็นการพัฒนาจนถึงจุดสูงสุดของชีวิต สังเกตได้จากมงคลประการหลัง ๆ คือ การประพฤติพรหมจรรย์ การเห็นอริยสัจ การทำนิพพานให้แจ้ง และจิตปราศจากอฐิ เป็นต้น

สิงคาลกสูตร

พระสูตรสิงคาลกสูตร (ที.ปา. (ไทย) 11/172/162) นี้เป็นพระสูตรขนาดยาว แต่โดยสรุปแล้วกล่าวถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมของคฤหัสถ์ โดยพระพุทธองค์ ได้ตรัสในเรื่องของ กรรมกิเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 6 โทษของอบายมุข 6 มิตรเทียม มิตรแท้ ทิศ 6 การบำรุงทิศ 6 สังคหธรรม 4 และเรื่องการบริหารทรัพย์ ซึ่งแน่นอน

ว่าบางคำสอนในพระสูตรนี้ก็มีความสอดคล้องกับคำสอนในสุภาสิตพระร่วงอยู่เช่นกัน ยกตัวอย่างพอเป็นสังเขปคือ

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความสอดคล้องสุภาสิตพระร่วงกับหลักธรรมในสังคาลกสูตร

หลักธรรมในสังคาลกสูตร	คำสอนในสุภาสิตพระร่วง	
กรรมกิลเลส 4	อย่าใฝ่เอาทรัพย์ท่าน	สร้างกุศลอย่ารู้โรย
1) ปาณาติบาต	เห็นงามตาอย่าอ่อง	อย่ากริ้วโกรธเนื่องนิตย
2) อทินนาทาน	อย่ามีปากว่าคน	อย่าทำการที่ผิด
3) กามสุมิจฉาจาร	อย่านินทาผู้อื่น	ของฝากท่านอย่าลัก
4) มุสาวาท	ประพฤติดามบุรพอบ	อย่ามัวเมาเนื่องนิตย
ทิต 6	จงนบนอบผู้ใหญ่	อย่าอวดหาญแก่เพื่อน
1) สมณพราหมณ์	ผู้เฒ่าสั่งจงจำความ	ปลูกไม้ตรีอย่ารู้ร้าง
2) มารดาบิดา	ทดแทนคุณท่านเมื่อยาก	อย่าเบียดเสียดแก่มิตร
3) ครูอาจารย์	ครูบาสอนอย่าโกรธ	อย่าใช้คนบังบด
4) บุตรภรรยา	ที่รักอย่าดูถูก	ข้าเก่าร้ายอดเอา
5) มิตรสหาย	พึงผันเผื่อต่อญาติ	ตระกูลตนจงค้ำับ
6) บริวาร	อย่ารักห่างกว่าชิด	ลูกเมียยังอย่าสรรเสริญ

ที่กล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุภาสิตพระร่วง ความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของหลักคำสอนในสุภาสิตพระร่วงกับหลักพุทธธรรมยังมีอยู่มากมาย ไม่ใช่มีเพียงมงคลสูตรและสังคาลกสูตร สุภาสิตพระร่วงนั้นเป็นการประมวลระเบียบปฏิบัติที่มนุษย์พึงกระทำ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อสถานภาพทางสังคมและเกิดมารยาทที่ดีต่อบุคคลทั่วไป เป็นตำราว่าด้วยการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุป

สุภาสิตพระร่วงนี้ เป็นหลักการในการประพฤติปฏิบัติตัว ซึ่งในการปฏิบัติตัวในแต่ละยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เรื่อย ๆ จากการศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของสุภาสิตพระร่วงแล้ว เนื้อหาคำสอนส่วนใหญ่ในสุภาสิตพระร่วงนั้นมีความสมเหตุสมผลและเหมาะสมกับการนำมาประพฤติตัวให้เหมาะสม แต่ก็มีบางคำสอนกล่าวคือ อาสาเจ้าจนตนตาย อาสานายจงพอแรง ตนเป็นไทยอย่าคบทาส คนรักอย่างวางใจ และ ลูกเมียอย่าวางใจ ที่อาจจะต้องอธิบายและตีความเพิ่มเติม เนื่องในยุคปัจจุบันบริบททางสังคม ค่านิยม ระบอบการปกครอง

รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชน มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ส่งผลให้บุคคลมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป นอกจากนั้นในปัจจุบันสังคมมีเทคโนโลยีที่ก้าวไกลทำให้คนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่าย ส่งผลให้ทุกคนมีความรู้จนนำมาซึ่งความประพฤติ เช่น การตระหนงตนต่อผู้ใหญ่ หรือ การกระทำตนเป็นน้ำเต็มแก้ว ทำให้เปิดรับข้อปฏิบัติต่าง ๆ ได้ยากขึ้นหรือใช้เวลานานขึ้นในการเปิดใจรับคำสอนทั้งหลาย

แต่ถึงอย่างนั้นไม่ว่าบริบททางสังคมจะเปลี่ยนไปเพียงใด สุภาชิตพระร่วงก็ยังสามารถนำมาใช้เป็นข้อประพฤติและข้อที่ควรศึกษาต่อไปได้ เพราะเนื้อหาคำสอนในสุภาชิตพระร่วงนั้น โดยส่วนมากมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ดังที่ได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบทั้งในมงคลสูตรและสิ่งคาลกสูตร เมื่อมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันจึงถือว่าเป็นภาชิตที่มีสิ่งรองรับ โดยเฉพาะในสังคมไทยที่เป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา และถึงแม้เป็นสังคมที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนา เนื้อหาคำสอนในสุภาชิตพระร่วงบางส่วนก็มีความสมเหตุสมผล และสามารถนำมาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ โดยบุคคลบางคนอาจคัดกรองความเหมาะสมในการใช้คำสอนผ่านประสบการณ์ของตน หรือผ่านการตระหนกรู้ในหน้าที่อันเป็นจริยธรรมประการหนึ่ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็สามารถสรุปได้ว่า “สุภาชิตพระร่วง” นั้นทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงคุณค่าทั้งในด้านอักษรศาสตร์ คือ การใช้คำไทยโบราณในสุภาชิต การมีวรรณศิลป์ มีการใช้สัมผัสคล้องจองระหว่างวรรค เล่นคำและเสียงสัมผัส ทั้งในด้านสังคม คือ สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการสอน การปฏิบัติ ตลอดจนค่านิยมของสังคมไทยในอดีตที่สืบทอดกันมา เช่น การปฏิบัติตนต่อบุคคลในระดับต่าง ๆ ค่านิยมเรื่องการศึกษา ความไม่ประมาทในสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น อีกทั้งสะท้อนสภาพสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต และอีกด้านที่นับว่าทรงคุณค่า ได้แก่ ด้านวรรณคดี กล่าวคือ สุภาชิตพระร่วงส่งอิทธิพลให้กับวรรณคดีสมัยหลัง เช่น โคลงประดิษฐ์พระร่วง อันเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยกรุงศรีอยุธยา หรือ สุภาชิตพระร่วงคำโคลง ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นี่ถือเป็นคุณค่าที่ปรากฏให้เห็น ถึงจะยังสรุปไม่ได้ว่าสุภาชิตพระร่วงนั้นใครเป็นผู้แต่งซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือบางส่วน แต่ถึงอย่างนั้นเนื้อหาในสุภาชิตก็สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมโดยมาก ดังนั้นผู้ที่แต่งจึงอาจไม่สำคัญเท่าผู้ที่ศึกษา และผู้ศึกษาก็พึงพิจารณา วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ให้แตกฉานโดยตนเอง โดยพึงพิจารณาจาก ข้อปฏิบัติที่ไม่มีมีโทษ เป็นประโยชน์ และบุคคลผู้รู้ไม่ติเตียน เมื่อจะถ่ายทอดหรือนำสุภาชิตพระร่วงมาสอนต่อในยุคปัจจุบัน ก็ควรมีการตีความบางคำสอนให้ละเอียดและใช้พุทธธรรมเป็นเครื่องยืนยันและประกอบการพิจารณาให้เกิดความน่าเชื่อถือ เมื่อได้พิจารณาแล้วจึงนำมาปฏิบัติให้เกิดผลที่ดี

ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ที่รับจากการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์สุภาสิตพระร่วง ข้าพเจ้าได้ข้อสรุปสำคัญเกี่ยวกับคุณค่าทางคำสอนที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ความสำคัญของการตีความคำสอนใหม่ในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป สุภาสิตพระร่วงถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า โดยเนื้อหาคำสอนหลายประการยังคงสามารถประยุกต์ใช้ได้ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม บางคำสอน เช่น "อาสาเจ้าจนตนตาย" และ "ตนเป็นไทยอย่าคบทาส" อาจขัดแย้งกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตยปัจจุบัน การตีความคำสอนเหล่านี้ใหม่โดยเน้นความภาคภูมิใจในเชิงสร้างสรรค์และการยืนหยัดในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ย่อมช่วยให้เนื้อหามีความเหมาะสมและน่าสนใจยิ่งขึ้น คำสอนที่ว่า การ "อาสาเจ้าจนตนตาย" อาจตีความในบริบทใหม่ว่าเป็นการทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่และมีความรับผิดชอบต่อองค์กรหรือสังคมโดยไม่ละทิ้งศีลธรรม ขณะที่ "ตนเป็นไทยอย่าคบทาส" อาจถูกแปลความหมายว่าให้หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่พาตนไปสู่วิถีชีวิตที่ไร้คุณค่าและขาดอิสรภาพทางความคิด มากกว่าจะเน้นการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม การเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม คำสอนในสุภาสิตพระร่วงมีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธานุศาสตร์ โดยเฉพาะมงคลสูตรและสิงคาลกสูตร ซึ่งชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น

หลักการไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต สุภาสิตพระร่วงส่งเสริมให้เลือกคบมิตรที่มีคุณธรรม ซึ่งตรงกับหลักในมงคลสูตรที่กล่าวถึงความสำคัญของการคบหาบัณฑิตและหลีกเลี่ยงคนพาล

การตั้งตนไว้ชอบ สุภาสิตพระร่วงแนะนำให้มีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในมงคลสูตรที่เน้นการตั้งตนอยู่ในความเหมาะสมและมีคุณธรรม

การปฏิบัติตนต่อบุคคลต่าง ๆ คำสอนในสุภาสิตพระร่วงเกี่ยวกับความกตัญญูต่อบิดามารดา ครู อาจารย์ และมิตรสหาย มีความสอดคล้องกับหลักการบำรุงทิศในสิงคาลกสูตร

คุณค่าทางวรรณศิลป์และการสะท้อนบริบทสังคมไทยในอดีต สุภาสิตพระร่วงไม่เพียงมีคุณค่าทางศีลธรรมและปรัชญาชีวิต แต่ยังสะท้อนถึงแนวคิดและค่านิยมของสังคมไทยในอดีต เช่น การปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่ ความเคารพต่อครู และการรู้จักประมาณตน การอนุรักษ์และส่งเสริมการเรียนรู้วรรณกรรมชิ้นนี้จะช่วยสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและค่านิยมที่ดีงาม

ในด้านวรรณศิลป์ สุภาสิตพระร่วงมีลักษณะเด่นในการใช้ถ้อยคำที่กระชับ คมคาย และมีสัมผัสคล้องจอง ทำให้เนื้อหาจดจำง่ายและส่งผลกระทบต่อผู้อ่านได้อย่างลึกซึ้ง

ข้าพเจ้าเห็นว่าการนำสุภาสิตพระร่วงมาใช้ในยุคปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับการตีความที่เหมาะสมและการอธิบายความหมายให้ชัดเจนมากขึ้น โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องยืนยันเพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ

การบรรจุเนื้อหาในหลักสูตรการศึกษาหรือการจัดกิจกรรมอภิปรายจะช่วยให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปเข้าใจและเห็นคุณค่าของคำสอนนี้ได้ดียิ่งขึ้น การส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายและวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับคำสอนในสุภาสิตพระร่วงจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจเชิงลึก และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วิดีโอและบทเรียนออนไลน์ อาจช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2542). *ประชุมสุภาสิตพระร่วง*. องค์การคำของคุรุสภา.

การศาสนา, กรม. (2560, 22 ธันวาคม). *มงคลสูตร*. <https://84000.org/tipitaka/book/v.php?B=25&A=41&Z=72>
สังคาลสูตร. <https://84000.org/tipitaka/book/v.php?B=11&A=3923&Z=4206>

กุหลาบ มลลิกะมาส. (2562). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 17). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์. (2503). *กวีโวหาร โบราณคดี*. สำนักพิมพ์ก้าวหน้า. *ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน*. (2554).

(พิมพ์ครั้งที่ 7). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ปรมาลิขิตชินโนรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. (2547). *โคลงฉันท์ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน*. สหธรรมิก.

ธนโชติ เกียรติณภัทร. (2564). *วรรณคดีสุโขทัย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระธรรมปิฎก. (2546). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). ธรรมสาร.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2522). *ตำนานเสือป่า*. สหประชาพานิชย์.

สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล, พระครูพิพิธจรรุธรรม และภูวเดช สิ้นทับศาล. (2560). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและการพัฒนาตนเองตามหลักมงคลสูตรที่ปรากฏในสุภาสิตพระร่วง*.
<https://golink.icu/f0WwLI1>

สุวลักษณ์ รัตตะธา. (2545). *สุภาสิตพระร่วง*. จาก <https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/10000/literature/10000-6006.html>

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2544). *พุทธธรรมในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.